ليکوال: شريف بهاند
نيټه ۱۱-۰٤-۲۰۱۱

د پوځي اډو د جوړولو اړتيا او د هغو موخې

د ښو د نست په ځای کې حقيقت (رېښتيا) مه لټوه.
ارسطو

سريزه:

د طالبانو په وړاندې د متحدو ايالتونو په مشرۍ د نړيوالې ټلوالې جګړه، د انګلو ـ امريکايي يرغلونو د لړۍ هغه تازه کړۍ ده، چې څه نا څه له يوې پېړۍ راپدېخوا په نږدې او منځني ختيځ کې دوام او اوس هم په منځنۍ اسيا کې راپيل شوې ده. که پخوانی سترځواک، بريتانوي امپراتوري او که اوسنی هغه دی، د نړيوالو شرايطو په پام کې نيولو سره، د خپلو يرغلونو لپاره بيلابيلې پلمې موندلې دي. اوس هم په سيمه کې د ديموکراتيکو خوځښتونو ملاتړ او د ولسواکۍ پربنسټ د دولتونو رامنځته کول، د زورواکو لکه صدام حسين له منځه وړل، د اسلامي بنسټپالۍ په وړاندې مبارزه، طالبان، اسامه بن لادن، د القاعدې شبکه او نړيواله ترهګري له دغو يرغلونو سره تړاو لري. د ۲۰۰۱ کال د سپتمبر د يوولسمې نيټې پېښه هم په همدې ډله کې درواخله.

له دغې پېښې وروسته، د منځنۍ او نږدې ختيځ د يرغلونو او زورزياتيو دغې لړۍ، نړيواله بڼه غوره کړه. ايا پر افغانستان د متحدو ايالتونو او بريتانيا د هوايي يرغلونو موخه، د طالبانو د رژيم راپرځول و او که د نورو هغو ترڅنګ د سويل په لوری، د هند سمندر ته، د ستراتيژيکو توکو، د تيلو او ګازو د نل ليکو د لارو خلاصون ؟ او يا کومه بله موخه؟ دا چې موخه هر څه وي، خو اوس روښانه ده، چې د جګړې رسمي موخې يانې د القاعده د شبکې دړې وړې کول، د اسامه بن لادن نيول او د طالبانو له منځه وړل، ترلاسه شوې نه دي. بايد په دې هم سترګې پټې نشي، چې پيل شوې جګړه ځينې جانبي مثبتې لاسته راوړنې لکه د ښځو نسبي ازادی، د بشر د رښتو څه نا څه ساتنه، په ټولنيزو خدماتي چارو کې ځينې پرمختياوې، د ځينو بې کيفيته مادي بنسټيزو جوړول ... او داسې نور، له ځانه سره هم لري. خو هغه څه چې د هيواد لپاره ترټولو اړين و يانې د امنيت راوستل، له بده مرغه هماغه ډول دی، لکه څنګه چې د تيرې پيړۍ په وروستې لسيزه کې و، چې دا په خپله د متحدو ايالتونو او نړيوالې ټلوالې د پوځي ـ سياسي کړو وړو ماته بلل کېدای شي.

له همدې امله ښايي ډېرو خلکو ته دا پوښتنه مطرح وي، چې متحده ايالتونه په خپل دغه ماموريت سره په منځني او نږدې ختيځ او منځنۍ اسيا کې کومې موخې تعقيبوي؟ په رېښتيا هم په سيمه کې د ناڅرګند ځواک، ترهګرۍ په وړاندې مبارزه کوي؟ او يا په دې هڅه کې دي، چې افغانان او افغانستان د القاعده له شبکې او زورواکو طالبانو څخه وژغوري ؟ او يا دا چې په سيمه کې د دايمې سولې او د ديموکراتيکو پرمختياوو لپاره په مبارزه لګيا دي؟ او يا دا چې د خپلو جيوپولټيکي موخو يانې د فسيلي انرژۍ او نورو طبيعي توکو پر زيرمو د کنترول د ترلاسه کولو لپاره دې سيمې ته راغلي؟ او يا واشنګټن په دې لټه کې دی، چې د سيال او دښمنو هيوادونو، د روسيې د فدراسيون او د چين د ولسي جمهوريت د محاصرې کړۍ بشپړه، هند تر کنترول لاندې او د خپلو ملګرو دولتونو، جاپان او اروپا په وړاندې خپله اقتصادي ـ پوځي برترۍ ثابته او هغوي هم لکه د تير په څير تر خپل اغيز لاندې وساتي؟

که د نړيوالو پيښو د پرمختياوو په رڼا کې پورتنيو پوښتنو ته د ځواب په لټه کې شو، روښانه ده، چې د واشنګټن له خوا رامنځته شوی يو وزری نړيوال نظم د بدلون په حال کې دی او ډېرو د لويديځ، په ځانګړې توګه د متحدو ايالتونو پر برلاسۍ او اقتصادي ـ سياسي اغيزمنتيا خپل باور له لاسه ورکړي. يانې د لويديځ لپاره اوبه له ورخه تيرې دي. په دا ډول يو حالت کې ناروښانه او غير واقعي موخې، لکه د بشر په تيره د ښځو د رښتو دفاع، د ژوند د کچې لوړول او د ولسواکۍ پراختيا ايدياليستي شعارونه بلل کيږي. نو د واشنګټن رېښتنې او بنسټيزې موخې، د ترلاسه شوې برترۍ او د رامنځته شوي نا برابر حالت ساتنه، د سيال ځواک له رامنځته کېدو څخه مخنيوي او په تيره د پوځ په مرسته د طبيعي اومه توکو پر زيرمو او نړۍ کنترول دی. ښه به دا وي، چې په افغانستان کې د پنتاګون د پوځي اډو جوړول د همدې ليد له مخې وارزول شي. د اډو د جوړولو مسأله که له يوېخوا د هيواد ستراتيژيک ارزښت په ډاګه کوي، خو له بلې خوا د "دربيمې زريزې د سترې لوبې" د سيالۍ ډګر ته، چې افغانستان دی، د پخوانيو لوبغاړو تر څنګ نوي هغه هم رابولي. د همدې لامَل پربنسټ ليکوال اړينه وبلله، په دې ليکنه کې تر هرڅه دمخه د ستراتيژيکو موخو له پلوه اوسنی ستر ځواک، له لرغونو هغو سره پرتله او دا راوسپړی، چې واشنګټن له کومې تيرې امپراتورۍ سره په کومه برخه کې ورته والی او د خپلو موخو د ترلاسه کولو لپاره د هغې يا هغو له کومو تجربو څخه په څه ډول ګټه پورته کړې او کوي. ورپسې به د دغو تجربو له مخې د پوځي اډو په حقوقي بنسټ او د هغو په لګښت رڼا واچول شي او له هغه وروسته به د ليکنې بنسټيزه موضوع د اډو دندې او موخې وڅيړل شي. د دغو دندو په ارزونې سره به وګورو،

افغان جرمن آنلاين تاسو په درنـښت همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادښت: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رااليږلو مخکې په ځير و لولـئ

چې پنتاګون د کومو ستراتيژيکو موخو د ترلاسه کولو لپاره په افغانستان کې اډې جوړوي. په هيواد کې د امنيت او دايمي سولې د ټينګښت لپاره؟ او که د افغانستان په چارو کې د ايران او پاکستان د لاسوهنې د مخنيوي په موخه؟ او يا دا چې د کومو نورو هغو د ترلاسه کولو لپاره؟

۱ ــ د اوسني ستر ځواک ورته والی له لرغونو هغو سره:

د سړې جګړې په پايته رسيدو سره، د نړۍ د ډيرو وګړو په زړونو کې دا هيلې راوټوکېدې، چې نور د اتومي وسلو او سيمه ييزو جګړو ګواښ له منځه لاړ او د هغه پر ځای د سولې يو نوي پير پيل شو. په دې پير کې به ټولې مادي او معنوي شونتياوې نور د ايډيالوژيکو سياليو په لار کې نه، بلکې بنايي ټولې هغه د بشريت د سوکالۍ او د بيوزلۍ په وړاندې د مبارزې لپاره وکارول شي. خو له بده مرغه د دغه خوشبينانه نظر پر ځای، وينو چې بيوزلي او جګړه په نړيوالې اجندا بدله شوې او د بدلون په حال کې نړيوال نظم، چې د يووزرى ځواک، متحده ايالتونه، له خوا د رامنځته کېدو په حال کې دی، له نويو ګواښونو او چلنجونو سره مخامخ دی. نو پوښتنه دا ده، چې دغه ګواښونه او چلنجونه کوم، د چا له خوا، په کومه پيمانه او د څه لپاره رامنځته شوي دي؟

دې پوښتنو ته د ځواب او د اوسني نړيوال نظم د ارزونې او د راتلونکې لپاره د وړاندوېينې په موخه، د تاريخ تيرې پاڼې راسپړو او هغه د زماني د شاهد په توګه له خانه سره مل او ورڅخه پوښتو، چې څنګه لرغوني امپراتورۍ لکه د اتن او روم او د نوی پير هغه د ساري په توګه مغولي، عثماني، بريتانوي او تزاري امپراتورۍ رامنځته شوې او همدارنګه د هغو د ړنګېدو لاملونو په څه کې نغښتي وو؟ د دوی موخې څه وې؟ ځمکنی پراختيا؟ او که د هنر، فلسفي، سوداګرۍ او ولسواکي وده؟ ايا اوسنی زبرځواک، متحده ايالتونه د کوم تير سترځواک يا امپراتورۍ له تجربو څخه په ګټې اخيستنې سره خپل کړه وړه تر سره او د هغو د اوسنيو پوځي هاند و هڅو ريښتنې موخه ځمکنۍ پراختيا ده؟ او که د ولسواکي، ازاد بازار او نړيواليدو پلي کول دي؟

که څوک هڅه کوي، له تاريخي پلوه امريکايي نظم وڅيړي، نو هرو مرو هغه د دوو لرغونو امپراتوريو، اتن او روم سره بايد پرتله کړي. فرانسوي څيړونکی او سياست پوه، امانويل تود Emmanuel Todd په همدې باب ليکي: "د روم لپاره د تاريخ مفهوم، ځمکنی پراختيا وه. د پوځي وسايلو په مرسته ځمکنی پراختيا په تيره د دغه ښار [امپراتورۍ] د شتوالي په طبيعت (سرشت) کې نغښتې وه. نورو ټولو عواملو لکه، کورني سياست، اقتصاد او هنر دوهمه درجه ارزښت درلود. د روم په وړاندې (برخلاف) اتن له هماغه پيل څخه د سوداګرو او انځورګرو ښار او د هنر د لوبغاړو، فلسفي او د ولسواکي د زوکړې هغه بلل کېده. خو برخليک هغه په يوه پوځي ځواک بدل کړ او لامَل يې [هم] د فارسيانو تيرى و، چې د مقاومت په بهير کې اتن له سپارت Spart سره په ګډه د يونان د ښاري دولتونو اداره ترلاسه کړه. د فارسيانو په ماتې سره سپارت له جګړې په شا شو او اتن چې يو سمندري ځواک و، له نورو ټاپوګانو او د اژې د سمندر د ښاري دولتونو سره په ټلوالې کې جګړې ته دوام ورکړ. د ټولنې ځانګړو ځواکمنو غړو جګړه بيزې بيرې او کمزورو هغو پيسې دوی ته ورکولې. په دې ډول اتن د يوه سمندري ځواک په توګه په ديموکراتيکې بنې سره رامنځته شو" [۱]. په لنډه توګه د نورو ترڅنګ د هنر، فلسفي، ولسواکي او د سوداګرۍ پراختيا د اتن ځانګړتياوې ګڼل کېدې. ايا د جغرافيايي پريوت ترڅنګ پورتنې ځانګړتياوې، د اوسني يووزري ځواک له هغو سره ورته والی لري؟ او که د متحدو ايالتونو اوسنی نظم د روم د امپراتورۍ له ځانګړتياوو، ځمکنی پراختيا، پر نورو واکمني، د لاندې شوو سيمو د طبيعي او کرهنيزو شتمنيو تالان او د نورو مرييتوب او مينځيتوب، سره د پرتلې وړ دی؟

ځينې سياسي شنونکي او تاريخ پوهان، له يوبخوا اوسنی يووزرى ځواک د روم له امپراتورۍ سره پرتله او د همدې څانګو ځينې نور هغه، بيا متحده ايالتونه د اتن له هغې سره د پرتلې وړ بولي. خو د فرانسوي ليکوال، امانويل تود Emmanuel Todd په اند:" د هر چا لپاره چې د متحدو ايالتونو تر لاربښوونې لاندې له اقتصادي نړيواليدو سره مينه لري، له لرغونو امپراتوريو سره د دغه هيواد پرتله کول، څه د هغو د ګډو ځانګړتياوو په پام کې نيولو او څه هم د دوی تر منځ د توپيرونو له مخې وي، ډير د زده کړې وړ دي. هره پرتله، څه له اتن او څه هم له روم سره، روښانه کوي، چې د اقتصادي برترۍ ريښه په سياسي او پوځي ځواکمنتيا کې نغښتې ده" [۲]. تجربو هم ثابته کړې، چې شتمنې د پوځي ځواک ملاتړ ته اړتيا او پوځي ځواک نشي کولې، پرته له مالي وسايلو خپل کړه وړه تر سره کړي. د يورګين واګنر په اند: " پوځي ځواکمنتيا نه شي کيدی پرته له اقتصادي برترۍ پايښت ومومي ... ". نو له همدې امله " ... اړينه بريښي، چې اقتصادي او پوځي ځواکونه يو د بل په خدمت کې وي" [۳].

له همدې پرنسيپ يا د رومي امپراتورۍ له تجربو څخه په ګټې اخيستنې او د ليبرالي ايډيالوژۍ او د خپلو اقتصادي زيرمو په برکت، متحدو ايالتونو هم د يوه ستر ځواک ځانګړتياوې ترلاسه کړې او د امريکايي ليکوال ويليم انګدال William Engdahl په اند دغه ځانګړتياوې يا په بله وينا د برلاسي بنسټيزې ستنې په لاندې ډول دي:

" ــ د هغه د ځواکمن پوځ برترى، په تيره بيا په سمندرونو کې؛

ــ ډالر د نړيوالې پيسې د زيرمې (ريزرف) په توګه او د هغه د رول له لارې د نړۍ پر اقتصادي بهير کنټرول" [۴].

افغان جرمن آنلاين په درښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادښت: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رالېږلو مخکې په ځير و لولـئ

دغه هیواد له لومړی او دوهمي نړیوالي جګړې وروسته او په تیره د سړې جګړې په بهیر کې د پورتنیو ځانګړتیاوو په لرلو او د خپلې ټلوالې په مرسته او همکارۍ په نړۍ کې د پام وړ ستراتیژیکي برلاسي ترلاسه کړې او د هغه د لا ټینګښت په موخه یې دوه نړیوال اقتصادي ځواکونه لکه د المان فدرالي جمهوریت او جاپان د پروتکتورات Protektorat په بڼه ترخپل کنترول لاندې راوستل. د امانویل تود په اند: " له کال ۱۹۴۵ راپدېخوا د نوي نړیوال ځواک، متحدو ایالتونو تر ټولو ستره بریا، د دوو هیوادونو، لویدیځ المان او جاپان نیول او تر پروتکتورات لاندې راوستل و. ځکه دوی له اقتصادي پلوه، نړیوال ځواکونه ګڼل کېدل. المان مخکې له جګړې، په نړیواله کچه دوهم صنعتي هیواد و او جاپان اوسمهال د دغه درېځ خاوند دی [اوس جاپان درېیم مقام لري: لیکوال]. متحدو ایالتونو خپل ځواک د خپلې پوځي برترۍ له لارې پر دغو دواړو هیوادونو، چې د نړیوال اقتصاد د کنترول لپاره ډېر د ارزښت وړ دي، وتپه. د متحدو ایالتونو او د روم د لرغوني امپراتورۍ ورته والی هم په همدې ټکي کې دی" [۵]. پنتاګون د دغو دواړو هیوادونو د لا بڼه کنترول او د ترلاسه شوي برترۍ د ساتنې په موخه، په هغو او ډېرو نورو نیول شویو ټاټوګانو کې پوځي اډې جوړې کړې. له هغه وروسته د واشنګټن بهرنی سیاست په بنسټیزه توګه ایدیالوژیک سیال ته د محدودیتونو د رامنځته کولو ستراتیژۍ ته ځانګړی شو. د دغه سیاست بنسټیزه موخه "نه یوازې د شوروی اتحاد محدودول، بلکې په سره جګړه کې د بشپړو بریاوو ترلاسه کول و" [۶]، چې متحدو ایالتونو ته دغه بریاوې ور په برخه هم شوې.

د شوروی اتحاد او ورسره جوخت د وارسا د پوځي سازمان په دړې وړې کیدو سره، نړیوال لوبغاړې په دې فکر کې وو، چې د هغوی سیال پوځي سازمان، ناتو به هم منحل شي. خو وروستیو تجربو دا روښانه کړه، چې نه یوازې دغه پوځي سازمان منحل نشو، بلکې هغه ان د کومې نړیوالې اداري له باور لیک (اجازې) پرته د نړیوال **ژاندارم** دنده په غاړه واخیسته او په دې توګه د ناتو د پوځي سازمان لاربنود ځواک، متحدو ایالتونو ادعا وکړه، چې د نړۍ یوازینی زبرځواک او د نړیوال نظم ټاکونکی دی. نو ځکه امریکایي سیاستوالو په تیره نوو محافظه کارانو د تیرې پیړۍ په وروستي لسیزې کې اعلام وکړ، چې د یووزرۍ ځواک پیر رارسیدلی. واشنګټن باید "... د دغه ځواک پر بنسټ د نړیوالې ټولنې جوړښت [نړیوال نظم] ته داسې بڼه ورکړي، چې د دوی له ګټو سره سمون ولري. د همدې لامَل پر بنسټ او له ټولو شونتیاوو څخه په ګټې اخیستنې سره، نه یوازې اوسنی حالت وساتل، بلکې باید هغه ته پراختیا هم ورکړ شي" [۷]. د دغه نا برابر حالت له ساتنې سربیره باید خپلې بنسټیزې موخې هم ترلاسه کړي، چې په هغو کې تر ټولو مهمې:

– د نړۍ د طبیعي توکو پر پاتې زیرمو، په تیره د تیلو او ګازو پر هغو کنترول ترلاسه کول؛
– د نوو سیالانو له رامنځته کیدو څخه مخنیوي او
– د اوسنیو هغو، د بیلګې په توګه د روسیې د فدراسیون او د چین د ولسی جمهوریت، د محاصرې بشپړول، دي.

په تیره د وروستی ټکی په اړه، د امریکا د متحدو ایالتونو د پخوانی ولسمشر مرستیال، دیک چینی په ۲۰۰۸ کال کې ریګا ته د خپل سفر په ترڅ کې ویلی و، "طبعاً موږ د دغې کړۍ د بشپړولو په لټه کې یو". په همدې موخه، "متحدو ایالتونو له خپلې خاورې بهر له ۷۵۰ څخه د زیاتو پوځي اډو یوه کړۍ د روسیې او چین په شا و خوا جوړه کړې ده، چې په هغو کې د فارس د خلیج په سیمه کې د تیلو د ګټو د خوندي کولو پوځي اډې هم شاملې دي" [۸]. وګورئ لاندنې نقشه.

په نړۍ کې د متحدو ایالتونو مهمې پوځي اډې

افغان جرمن آنلاین په درښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادښت: دلیکنې د لیکنيزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په خیر و لولئ

اخځای:

Schmid, Fred/ Schreer: Nato, Rüstung, Krieg, Grafik-Report isw, Nr. ۱۲, München, ۲۰۰۹, S. ۲۳

د یوګوسلاویا جګړه هم د همدې موخو، د ترلاسه کولو لپاره تر سره شوه. ځکه دغه هیواد او په تیره بیا د هغه سویلی ولایت کوزوو له اسیا او افریقا څخه اروپا ته د تیلو او ګازو نل لیکو د غځولو د دهلیز په توګه ګڼل کیږي. په پام کې ده، چې یوه نل لیکه د کسپین له سمندرګي څخه د تور سمندرګي د بورګاس Burgas د بندر له لارې بلغاریا او مقدونی ته او له دغه ځای څخه د کوزوو پولې ته خیرمه د البانیا فلوري Vlore ته د ۱۳ ، ۱ میلیاردو ډالرو په لګښت وغځول شی [۹]. همدارنګه په پلان کې ده، چې له الجزایر او لیبیا څخه هم د تیلو او ګازو نل لیکې دې سیمې ته ورسیږي. د دغو نل لیکو څارنه د متحدو ایالتونو د پوځ دنده ده. له همدې امله پنتاګون د سیمې په نوو رامنځته شوو هیوادونو کې پوځي اډې جوړې کړي. سربیره پر دې د پخواني سیال پوځي سازمان، وارسا غړي هیوادونه، د نورو ترڅنګ رومانیا، بلغاریا، پولند، هنګري، ... او داسي نور د ناټو د سازمان په غړیتوب ومنل او په هغو کې یې هم پوځي اډې رامنځته کړې. د بیلګې په توګه په هنګري کې ۱ ، پولند کې ۳ ، رومانیه کې ۴ او په بلغاریا کې ۵ پوځي اډې جوړې کړي [۱۰].

له پورتني ارزوني دا پایله ترلاسه کیږي، چې څنګه پوځي برتري د لویدیزې نړۍ په تیره د متحدو ایالتونو د اقتصادي برترۍ لامل شو. که څه هم لویدیزې نړۍ، په ځانګړي توګه متحدو ایالتونو په تیرو دوو لسیزو کې هاند و هڅه وکړه، چې په نړیوال ډګر کې د اقتصادي ــ سیاسي سیال یا سیالانو له رامنځته کیدو څخه مخنیوي وکړي. خو اوس داسي بریښي، چې د لویدیځ دغه اقتصادي ــ سیاسي برتري له سترو ګواښونو سره مخامخ وي. دا چې له اقتصادي پلوه سیال هیوادونه کوم دي، لاندیني جدول هغه په ښه توګه روښانه کوي.

راتلونکي اقتصادي ځواکونه

کورني ناسوچه (ناخالص) تولیدات: شمیرې په ملیارد ډالرو

کال ۲۰۰۰		کال ۲۰۱۰		کال ۲۰۳۰	
د امریکا متحده ایالتونه	۹۹۵۱	د امریکا متحده ایالتونه	۱۴۶۲۴	چین	۳۱۷۳۱
جاپان	۴۶۶۷	چین	۵۷۴۵	د امریکا متحده ایالتونه	۲۲۹۲۰
المان	۱۹۰۶	جاپان	۵۳۹۱	هندوستان	۷۹۷۲
بریتانیا	۱۴۸۱	المان	۳۳۰۶	برازیل	۵۸۶۲
فرانسه	۱۳۳۳	فرانسه	۲۵۵۵	جاپان	۵۸۵۲
چین	۱۱۹۸	بریتانیا	۲۲۵۹	روسیه	۴۷۳۰
ایتالیا	۱۱۰۱	ایتالیا	۲۰۳۷	المان	۴۴۴۱
کانادا	۷۲۵	برازیل	۲۰۲۶	فرانسه	۴۲۰۵
برازیل	۶۴۲	کانادا	۱۵۶۴	بریتانیا	۳۶۴۴
مکسیکو	۶۲۹	روسیه*	۱۴۷۷	مکسیکو	۲۹۹۱
اسپانیه	۵۸۲	هندوستان	۱۴۳۰	ایتالیا	۲۸۶۸
سویلي کوریا	۵۳۳	اسپانیا▽	۱۳۷۵	اندونیزیا*	۲۴۴۶
هندوستان	۴۸۰	استرالیا▽	۱۲۲۰	کانادا	۲۳۴۶
استرالیا	۴۰۱	مکسیکو	۱۰۰۴	ترکیه*	۲۱۶۹
نیدرلند	۳۸۶▽	سویلي کوریا	۹۸۶	سویلي کوریا	۲۱۱۲

* د ۱۵ اقتصادي ځواکونو په ډله کې نوي رامنځته شوي هغه؛

▽ له دې وروسته د ۱۵ سترو اقتصادي ځواکونو په ډله کې نه شمېرل کیږي؛

اخځای:

Der Spiegel, Nr.: ۱, ۰۳. ۰۱. ۲۰۱۱, S. ۷۶

افغان جرمن آنلاین په درښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادښت: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

پورتني شمېرني لويديزوالو ته له ځانه سره ښه زيري نه لري. څکه د اسيا او لاتيني امريکا راپورته کېدل، د دوی د زوال په مانا ده. د ځينو اقتصاد پوهانو په اند، لويديځ کولی شي اوس هم اسيايي هيوادونه سيال او يا هغه د پخوا په څير د پرمختيايي هيوادونو په نامه ياد کړي، خو سمه به دا وي، چي دغو هيوادونو ته په هغو سترګو وګوري، چي هغه اوس ترټولو دمخه له اقتصادي پلوه، پرمختلونکي هيوادونه دي. که د دوی په دغي غوره شوي لار کي کوم خنډونه رامنځته کړي نه شي، لکه څنګه چي د پورتني جدول شمېری ښيي، چين به په راتلونکو شلو کلونو کي د اقتصادي ځواک په توګه د متحدو ايالتونو ځای ونيسي او هند به له هغه سره اوږه په اوږه مخ په وړاندي درومي. خو لکه څنګه چي ښکاري، لويديځ سياستوال د دغو ګوابښونو په وړاندي په ناراحتي سره غبرګون ښيي او په دې هڅه کي دي، چي نړی په تيره د هغي ستراتيژيکي سيمي د خپلي پوځي برتری له لاري اداره او تر خپل کنترول لاندې وساتي. د همدې لاملّ پر بنسټ، لويديزي نړی په ځانګړي توګه د متحدو ايالتونه، د نړی په بيلابيلو سيمو کي پوځي اډې جوړوي او په دې لټه کي دي، چي د نړيواليدو ستراتيژی د پوځ په مرسته پلي کړي.
نور بيا

اخځايونه:

١- Todd, Emmanuel: Weltmacht USA, Ein Nachruf, München, ٢٠٠٤, S. ٨٣-٨٤
٢- Todd, Emmanuel: Weltmacht USA, Ein Nachruf, München, ٢٠٠٤, S. ٨٦
٣- Wagner, Jürgen: Das US-amerikanische Imperium im Zeitalter der Globalisierung, S. ٤٠, in: C. Haydt / T. Pflüger / J. Wagner: Globalisierung und Krieg, Hamburg, ٢٠٠٣
٤- Engdahl, F. William: Ein neues „American Century"? Der Irak und die heimlichen Euro- Dollar-Kriege, http://www.zeit-fragen.ch/ARCHIV/ZF_١٠٦a/T٠٥.HTM٢٠٠٣, S. ٢
٥- Todd, Emmanuel: Weltmacht USA, Ein Nachruf, München, ٢٠٠٤, S. ٨٥
٦- Wagner, Jürgen: Das US – amerikanische Imperium im Zeitalter der Globalisierung, S. ٣٦, In: C. Haydt/T. Globalisierung und Krieg, Hamburg, ٢٠٠٣, Pflüger/J. Wagner:
٧- Wagner, Jürgen: Das US – amerikanische Imperium im Zeitalter der Globalisierung, S. ٣٨ In: C. Haydt/T. Globalisierung und Krieg, Hamburg, ٢٠٠٣, Pflüger/J. Wagner:
٨-Schmid, Fred/ Schreer: Nato, Rüstung, Krieg, Grafik-Report isw, Nr. ١٢, München, ٢٠٠٩, S. ٢٣
٩- Vgl.: Steinberg, Thomas Immanuel: Kriege um Transportkorridore, ٢٠٠١, S. ٧, in: http://steinberg.populus.ch/rub/٢
http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Milit%C٣%A٤rbasen_der_Vereinigten_Staaten_im_Ausland١٠-Vgl.:

افغان جرمن آنلاين په درښت ناسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادښت: دليکني د ليکنيزی بڼي پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په څير و لولئ